

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/3 2018 s. 1995-2012, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKULA UYUM SÜREÇLERİ HAKKINDA NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Adem DAĞ*

Geliş Tarihi: Temmuz, 2018

Kabul Tarihi: Eylül, 2018

Öz

Nitel desende tasarlanmış bu araştırmanın amacı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin okula uyum süreçlerini zorlaştıran nedenleri, okul sosyal hizmeti bağlamında ortaya çıkartmaktır. Araştırmanın çalışma grubu, Sakarya’da amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiş üç farklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesindeki altı okul yöneticisi ve bir rehber öğretmendir. Araştırma verileri üç bölümünden oluşan derinlemesine görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Bu kapsamda toplanan veriler nitel analize tabi tutulmuş; üç tema, dokuz koda ayrılmıştır. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin ortaöğrenim disiplin yönetmeliğini bilmemeleri, akademik başarılarının düşük olması ve 9. sınıflarda haftada 40 saat kültür dersi ağırlıklı yoğun bir program uygulanması, okul ortamına uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Uyum problemi en fazla dışsal davranış problemi olarak yansımaktadır. 10. sınıfta alan seçimi büyük oranda uyum problemini ortadan kaldırmaktadır. 9. sınıfların oryantasyon süreçlerinin kısa sürede ve başarılı bir şekilde tamamlanabilmesi için okul sosyal hizmet uzmanlarına gereksinim vardır.

Anahtar Sözcükler: Alan, Okul Sosyal Hizmeti, Uyum.

A QUALITATIVE RESEARCH ON SCHOOL ORIENTATION PROCESSES OF VOCATIONAL AND TECHNICAL ANATOLIAN HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract

Objective of this research designed in qualitative pattern is to identify the reasons that challenge the school orientation processes of 9th grade students of Vocational and Technical Anatolian High Schools with respect to school's social services. Study group for the research consisted of six school principals and one school counsellor from three different Vocational and Technical High Schools ,chosen with purpose sampling method in Sakarya province. Research data was collected through in-depth interviewing method that consisted of three different sections. Data collected in this manner was analyzed qualitatively and was categorized in three themes and nine codes. Vocational and Technical Anatolian High Schools' 9th grade students' lack of knowledge on the disciplinary code and procedures for secondary education, their low levels of academic achievement, and the practice of providing a 40 hours of cultural subject dominated intensive program for 9th grade students were the factors challenging school orientation process. Adaptation problems were mostly

* Öğretmen; Millî Eğitim Bakanlığı, dagadem@hotmail.com.

reflected as external behaviour disorders. The field selection during 10th grade eliminated the adaptation problem to a great extent. Social service experts are needed for fast and effective completion of 9th grade students orientation processes.

Keywords: Field, School Social Service, Orientation.

Giriş

Eğitim kurumlarının temel amacı akademik başarıdır. Bir okulun akademik başarısını etkileyen temel faktörler kültür, iklim ve ekolojik çevredir. Öğrenci ve velilerin eğitim kurumuna bakışı ve verdiği önem okulun kültürüne ve iklimine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Hatta öğretmenlerin okul içi sosyal, kültürel faaliyetlere katılmaları, ders performansları okul kültürü ve iklimine bağlı olarak değişmektedir. Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, LGS, TEOG vb. sıralama sınavlarında düşük puan alan öğrencilerin tercih ettiği bir okul olduğundan kültür ve iklimi akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada öncelikle, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemlerinin nedenlerini kavrayabilmek için, okul kültürü ve ikliminin lise 9. sınıf uyum sürecindeki önemi açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra, okul sosyal hizmeti ve okul sosyal hizmet uzmanının Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf uyum problemi yaşayan öğrenciler için yapabilecekleri açıklanmıştır. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemlerini anlayabilmek için ekolojik teorik bakış açısına sahip olmak fayda sağlayacaktır.

Bu nitel araştırmanın soruları şunlardır:

- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencileri okula uyum problemi yaşıyorlar mı?
- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemleri davranışlarına nasıl yansımaktadır?
- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencileri 10. sınıfta alan seçimi ile uyum problemleri ortadan kalkmakta mıdır?

Okul Kültürü, Okul İklimi ve Lisede Uyum

Uyum, bireyin belli bir uyaran grubuna düzenli ve tutarlı tepkiler geliştirme yeterliği olarak kavramlaştırılabilir. Çocuk önce kendini merkeze koyan bir yaklaşımla olay ve nesnelere değerlendirirken, zaman içinde bakış açısı daha somut ve nesnel bir nitelik kazanmaktadır. Buna göre, uyum, çocuğun öznel bilinç boyutunun gelişmesinin ve uyarıcıları nesnel gerçekliği içinde algılamasının bir anlatımıdır (Aydın, 2014, s. 39). Başka bir tanımla, “Uyum”, öğrencinin hem kendisi hem de çevresi ile yakın ilişkiler kurabilme ve bu ilişkileri sürdürebilme becerisidir. Bu

tanımlamadan da anlaşıldığı gibi uyum, durağan değil, dinamik bir süreçtir ve bireyin çevresinde yer alan değişikliklere karşı geliştirdiği tepkilerle ortaya çıkar (MEB Gençlerde Uyum Problemleri, 2011, s. 3). Uyum kavram olarak sosyolojide ya da sosyal psikolojide, grup içindeki veya karşıt gruplar arasındaki uyumu korumaya yönelik toplumsal uyum süreci olarak açıklanabilir. Bu uyum toplumsal hayatta, uzlaşma, barış, hakemlik veya karşılıklı ateşkes gibi hâller şeklinde ortaya çıkabilir (Budak, 2009, s. 761). Uyum, çocuğun gelişim sürecinin ve etkileşim örgütlerinin doğal bir yansıması olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla çocuğun uyum yeteneğinin gelişmesi geçirdiği yaşantıların niteliğine ve içeriğine bağlı olarak farklılaşacaktır (Aydın, 2014, s. 39). Bireyin hayatında iyi uyum, duygusal bir denge istemektedir. Çevresiyle uyum içerisinde olan insan, hedeflediği veya planladığı amacına doğru girişimlerde bulunan ve bütün enerjisini etkili bir şekilde bu hedeflere ulaşmak için kullanan kişidir. Uyum üç temel öğeden meydana gelir: yüklenme, gerçeklik ve bireysel varlığını kabul etme (MEB Gençlerde Uyum Problemleri, 2011, s. 3). Birey öncelikle dış dünyadaki gerçekliği kabul edecek, ardından sorumluluklarını yüklenerek ve daha sonra kendi bireysel varlığını kabul edecektir. Bu öğelerden birisinde meydana gelen aksama uyum şartlarını doğal olarak oluşturmayacaktır.

Lise yılları genellikle ergenlik diye isimlendirilen döneme karşılık gelmektedir. “Erinlik (Puberty) cinsiyet yeteneklerinin meydana geldiği bir dönemdir. Ergenlik, ortalama olarak kızlarda 12-13, erkeklerde 13-14 yaşlarında ortaya çıkmakta ve yarısı çocukluk yarısı ergenlik olmak üzere 2 ila 4 yıl sürebilmektedir (Selçuk, 2004, s. 35). Ergenlik çağındaki çocuk da hızlı bir beden gelişimi görülür. Bu beden gelişimi iki üç yıl sürer, ondan sonra yavaşlar ve 19-20 yaşlarına doğru, erişebileceği son noktaya yaklaşır. Ergenlik çağındaki çocuğun en önemli ihtiyacı kişisel bağımsızlık kazanmaktır. Ergenlik çağında zihinsel olgunlaşma fiziksel olgunlaşmanın gerisinde gidebilir (Binbaşıoğlu, 1995, s. 33-35). Bu dönemin sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi için ergenin toplumsal uyumu çok önemlidir. Bu uyuma etki eden temel faktörler: ailenin yapısı, ailenin sosyoekonomik seviyesi, anne babanın eğitim düzeyi ve meslekleri, okul çevresi, arkadaş çevresi ve kitle haberleşme araçlarının etkisi şeklinde sıralanabilmektedir (MEB Gençlerde Uyum Problemleri, 2011, s. 6-11). Lisede, okulun kültürü ve iklimini benimsemiş ve okul kurallarıyla uyum içerisinde olan öğrenciler diğer akranlarına göre daha başarılı olacaklardır. Varoluşsal ihtiyaçları, temel ihtiyaçlarını, güvenlik ihtiyaçlarını karşılayamamış ya da öğretmenleriyle aynı değerlere sahip olmayan öğrencilerin sınıfta başarılı olması, öğretmen ve arkadaşlarıyla uyumlu olmasını bekleyemeyiz. Fakat karşılanmayan bu ihtiyaçların, isteklerin ve değerlerdeki uyuşmazlığın önemli bir çatışma kaynağı olduğunu bilmeliyiz (Ergin, 2014, s. 184). Lise yıllarında çevreyle bütünleşmek, sağlıklı ilişkiler geliştirebilmek ve akademik başarı kazanabilmek için uyum önemlidir. Bu uyumun ortaya çıkmasında lise öğrencilerine okul sosyal servisinin göstereceği sosyal destek bir zorunluluktur.

Okulu reddeden çocuklar genellikle okula katılım probleminin değişken kalıplarını sergilerler (Kearney, 2016, s. 3). Okul sosyal servislerinde çalışan okul sosyal hizmet uzmanları okulun kültürü ve iklimine katkı yapabilmek için, devamsızlık oranları, okul terki, zorbalık vb. problemlere odaklanmaktadır. Bir okulu diğer okullardan farklı kılan ve okulda çalışan personelin davranışlarını etkileyen iç özellikler dizisi, okul iklimi olarak tanımlanmaktadır. Okul iklimi, açık sosyal bir sistemin örgütsel ve bireysel boyutlarını dengelemeye çalışan grubun (öğretmen, öğrenci ve yönetici) meydana getirdiği bir sonuçtur. Bu sonuç paylaşılan değerler, sosyal inançlar ve sosyal standartlardan meydana gelmektedir (Vural, 2004, s. 25). Öğrencilere eğitim programlarında hedeflenen davranışları kazandırmaya çalışmak öğretmenin en önemli amacı ve görevidir. Öğretmenin sınıf ortamında bir konu ile ilgili hedef davranışları öğrencilere kazandırmaya çalışması ise, o konuyla ilgili olarak kendisinde bulunan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışları öğrencisi ile paylaşması, başka bir söyleyişle, bu davranışların öğrencilerinde de oluşmasını sağlamaya çaba göstermesine karşılık gelmektedir (Ergin, 2014, s. 177). Eğitim programlarının belirtilen bu hedeflerini gerçekleştirebilmek için her şeyden önce öğrencinin, okul ortamına uyumu gerekmektedir. Uyum okul iklimi ve kültürü ile yakından ilgili bir kavramdır.

Okul Sosyal Hizmeti

Okul sosyal hizmeti sosyal hizmetin okul ortamında uygulaması olan özel bir alanıdır. Okul sosyal hizmet uzmanları okul ortamında öğrenci lehine çalışan profesyonellerdir. Türü ne olursa olsun bütün okullarda amaç akademik başarıdır. Okul sosyal hizmet uzmanları amacı eğitmek ve öğretmek olan bir ortamda gerçekleştirilen sosyal hizmet faaliyetlerinin uygulayıcılarıdır (Dağ, 2017, s. 12). Okul sosyal hizmeti (school social work), sosyal hizmet disiplininin özel bir uygulama alanını oluşturmaktadır ve okul ortamlarında öğrencilerin okul performansına, akademik başarısına etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine müdahaleler gerçekleştirmektedir (Özbesler ve Duyan, 2009). Okul sosyal hizmet uzmanları, okula uyum, davranış problemleri, öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler vb. çalışmalar gerçekleştirir ve bu çalışmalarını yaparken birçok roller üstlenir.

Okulun çevresi öğrenci, öğretmen, veli, arkadaş, mahalle vb. birçok sistemden meydana gelmektedir. Okul çevresi, herhangi bir olay, grup ya da topluluğun oluşmasında etkili olan koşulların tümünü içine almaktadır. Okulda tüm sosyal etkileşimler, bazı temel faktörlerin veya şartların etkisi altında oluşur, biçimlenir veya biçim değiştirir (Danış, 2006). Okulun ekolojisini oluşturan bu faktörlerden hareketle, okul sosyal hizmeti ekolojik teorik bakış açısını ve güçlendirme yaklaşımını, kuramsal zemin olarak benimsemiştir. Öğrenciyi çevreleyen okul sistemi, sınıf sistemi, aile sistemi ve mahalle sistemi öğrencinin problemlerinin kaynağı ve

çözümünde öncelikle bakılması gereken sistemlerdir (Dağ, 2017, s. 13). Okul sosyal hizmet uzmanı sorunu öğrencide aramaz, öncelikle sorunun kaynağının çevrede olduğunu bilir. Okul sosyal hizmet uzmanı okula uyum sağlayamayan bir öğrencinin TEOG başarı puanının düşük olduğunu, bunun ise öğrencinin sağlıklı bir öğrenme ortamına sahip olma hakkının engellenmesinden kaynaklandığını bilir. Okul sosyal hizmetinin bu bakış açısını anlayabilmek için sistem teorisi, ekolojik teorik bakış açısı ve güçlendirme yaklaşımını bilmek gerekmektedir.

Tablo 1: Okul Sosyal Hizmetinde Teorik Yaklaşım

Sistem Teorisi	Aile sisteminde “ebeveyn-çocuk” bir parça ve alt sistemlerdir ve ebeveyn-çocuk sistemi, parçalar ya da alt sistemler olarak bireylerden oluşur, bunlarda alt sistemleri olan sistemlerdir.
Ekolojik Teorik Bakış	Sosyal hizmet uzmanları için amaç, birey-çevre uyumunu değerlendirmek ve uyum düzeyini arttırmak için müdahalelerini ya birey ya da çevre ya da çevre her ikisine uygun hale getirmektir. Müdahale birey, aile, grup ve ya toplulukların stresini azaltmalı ve olumlu gelişim ve değişimi desteklemelidir.
Güçlendirme Yaklaşımı	Bireyler, gruplar ve/veya toplulukların kendi koşullarının kontrolünü eline alma, iktidarlarını kullanma ve hedeflerine ulaşma kapasitesi ile bireysel ve kolektif olarak yaşam kalitelerini azami düzeye getirebilmek için kendilerine ve diğerlerine yardım edebildikleri süreçler (Adams, 2008, s. 17; Akt. Teater, 2015, s. 68)

Teater, 2015, s. 25-86

Ekolojik teorik bakış açısı, toplum alanında çalışanlara, sosyal tedaviler için kapsamlı bir teorik temel sunar (Pardeck, 2015). Ekolojik teorik yaklaşım, yaşam modeli (life model) olarak da isimlendirilmektedir. Ekolojik teorik yaklaşım, sosyal hizmet müdahalesi olarak insana, insan çevresine, insan ve çevresi arasındaki etkileşime odaklanmaktadır (Özmete, 2010). Ekolojik teori, genel ve sistem teorilerine dinamik ve beşeri bir boyut eklemektedir (Siporin, 1980). Ekolojik teorik yaklaşımın merkezi ilgisi, geçiş sorunlarını, bireyler, aileler ve küçük grupların ihtiyaçlarıyla birleştirmektedir. Okul sosyal hizmetinde, bu sorunlar ve gereksinimler teşhis edildiğinde müdahale yaklaşımları seçilir, akabinde bireyler, aileler ve küçük grupların geçiş sorunlarını çözmelerinde ve gereksinimlerini karşılamalarında yardım etmek adına uygulamalara geçilir (Zastrow, 2014, s. 17). Ekolojik teorik bakış açısı problemin kaynağına inmemizi sağlar, örneğin okuldan kaçmak, devamsızlık yapmak sorunları ekolojik teorik bakış açısı ile değerlendirildiğinde, evsizlik, yoksulluk, akran baskısı vb. problemleri görmekteyiz.

Ekolojik teorik bakış açısıyla, okulu bulunduğu çevreden ayrı düşünemeyiz. Okulun çevreye uyum sağlaması, velilerle olumlu ilişkiler kurması ikliminin oluşmasında çok etkilidir. Okul yönetiminde rol oynayan yönetici, öğretmen, öğrenci ve ana-baba gibi unsurların işbirliğinin düzeyi, okulun iklimini olumlu veya olumsuz bir biçimde etkilemektedir (Vural, 2004, s. 26). Okul sosyal hizmet uzmanı için okulun kültürü ve iklimi okula uyum sürecinin kısa olmasında önemlidir. Çünkü bir okulda uygulanan disiplin cezaları, devamsızlık problemleri, akademik başarısızlık, öğretmenlerin okulu benimsemeleri ya da tükenmişlikleri, öğrencilerin davranış problemleri hatta zorbalık grupları okulun kültürü ve iklimine göre şekillenmektedir (Dağ, 2017, s. 14). Bronfenbrenner, öğrencinin içerisinde bulunduğu aile,

arkadaş, sınıf gibi sistemleri tek başına birer mikro sistem olarak ele almaktadır. Bu mikro sistemler çocuğun sürekli etkileşim halinde bulunduğu ve ona doğrudan etki eden gruplardır. Öğrencinin sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için bu gruplarla öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimlerin olumlu yönde olması gerekmektedir (Bronfenbrenner, 1989, s. 2005; Akt. Danış ve Şahbikan, 2014). Okulda, bazı çocuklar öğretmenlerinden korkarlar ya da sınıf arkadaşları onlarla alay eder. Böyle öğrenciler iyi bildikleri soruları bile cevaplayamaz (Tejparkhiji, 2006, s. 20). Okul ortamında aile, arkadaş ya da sınıf sistemlerinden kaynaklanan problemler, akademik başarı düşüklüğüne, akademik başarı düşüklüğü de uyum sürecinin tamamlanamamasına neden olacaktır.

Amaç ve Önem

Bu çalışma Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin uyum problemlerini ekolojik teorik bakış açısıyla ele alması bakımından önemlidir. Çünkü öğrenciler bireysel nedenlerden uyum sorunu ya da akademik başarısızlık yaşamazlar, problemin kaynağı genellikle çevrededir. Her yıl binlerce Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencisi, uyum problemi nedeniyle okulunu terletmekte ya da sınıf tekrarı yapmaktadır. Bu çalışma 9. sınıf Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin uyum sorunlarını açıklayıcı durum çalışması bağlamında ele alması bakımından önemlidir. Bu çalışmaya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemine bağlı olarak akademik başarısızlık yaşamaları, sınıf tekrarı yapmaları ya da örgün eğitim dışına çıkma nedenlerini ortaya çıkartmak ve çözüm önerileri ortaya koymak için gereksinim duyulmuştur.

Yöntem

Bu araştırma nitel desende tasarlanmış bir durum çalışması “case study” araştırmasıdır. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine başlayan 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemlerinin nedenlerini ortaya çıkartmak için, nitel desende açıklayıcı durum çalışması “explanatory case study” seçilmiştir.

Açıklayıcı durum çalışması deseninde tasarlanmış bu nitel araştırma, amaçlı örnekleme yöntemiyle, 3 farklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde 1 okul müdür, 5 okul müdür yardımcısı ve 1 rehber öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Örnekleme temsil eden müdür, müdür yardımcısı ve rehber öğretmenlerin 9. sınıf öğrencilerinin idari ve danışmanlık işleri ile uğraşan ve bu öğrencilerin velileri ile iletişim halinde olan kişiler olmalarına dikkat edilmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum sorunlarının kaynağı ve sonuçlarıyla ilgili olarak, araştırma sonuçları ile katılımcıların yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplar örtüştüğünden bu araştırma inandırıcıdır. Araştırmanın inandırıcılığını

arttırmak için araştırmacı diğer çalışmalardan faydalanmış, tanıdığı alanları veri toplama alanı olarak seçmiştir. Aynı zamanda araştırmacı inandırıcılığı arttırmak için katılımcılarla tarafsız bir ilişki kurmuştur. Araştırmacının öğretmen olması bu araştırmanın inanılabilirliğini arttırmaktadır.

Bu araştırma Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemleri hakkında detaylı bilgi verdiği için aktarılabilir. Araştırmacı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesindeki müdür, müdür yardımcıları ve rehber öğretmenlerden veri toplarken tarafsız bir şekilde davranmıştır. Araştırmacı ve katılımcılar arasında veri toplama süreci boyunca mesafeli bir ilişki olmuştur. Araştırmacı veri toplama sürecine müdahalede bulunmamıştır. Bu bakımdan araştırmanın doğrulanabilirlik düzeyi yüksektir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırmanın veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Araştırmada yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sürecinde, derinlemesine görüşme yöntemi ile elde edilen veriler düzenlenmiş, kategorilere ayrılmış, her bir kategoride bulunan temalar keşfedilmiş ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemlerinin sosyal gerçekliği gözler önüne serilmek istenmiştir. Bu araştırmada temel veri toplama tekniği kullanılmıştır. Okul müdürü, müdür yardımcıları ve rehber öğretmenlerden derinlemesine görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır.

Araştırmacı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde çalışan görevlilerden elde ettiği verilerden, 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemlerindeki saklı gerçekliği keşfetmek istemiştir. Öncelikle toplanan veriler ayıklama işleminden geçirilmiş. Daha sonra ayıklanan veriler, uyum probleminin arkasında yatan nesnel gerçekliği ortaya çıkartmak için görsel hâle getirme çalışmaları yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen bulguların analizinden 3 tabloda tema ve kodlar ortaya çıkartılmıştır. Daha sonra araştırma sonuçlarına ulaşılmış ve diğer araştırmalarla karşılaştırılarak sonuçlar teyit edilmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Bu bölüm araştırmanın derinlemesine görüşme formu ile elde edilen verilerin nitel analizinden meydana gelmektedir. Araştırma verileri 3 temaya ve 9 koda ayrılmıştır. Tablo 2’de uyum problemleri, Tablo 3’te uyum problemleri yansımaları, Tablo 4’te alan seçimi ve uyum probleminin ortadan kalkması temaları analiz edilmiştir.

Uyum Problemi

Mesleki Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemleri teması “Ortaöğretim Disiplin Yönetmeliği”, “Mesleki Teknik Lise Olması / Akademik Başarı Düşüklüğü”, “9. Sınıfta Alan Tercihi Yapamamak” olmak üzere üç koda ayrılmıştır.

Tablo 2: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Uyum Problemleri

Tema	Kodlar	Görüş Bildiren	f
Mesleki Teknik Anadolu Lisesinde 9. Sınıf Uyum Probleminin Nedenleri	Ortaöğretim Disiplin Yönetmeliği	Okul Müdürü Rehber Öğretmen Müdür Yardımcısı 4	3
	Mesleki Teknik Lise Olması / Akademik Başarı Düşüklüğü	Okul Müdürü Müdür Yardımcısı 1 Müdür Yardımcısı 2 Müdür Yardımcısı 5	4
	9. Sınıfta Alan Tercihi Yapamamak	Müdür Yardımcısı 3	1

Yeni bir ortama giren meslek lisesi öğrencisi uyum süreci yaşamaktadır. Bir lise öğrencisi için bu sürecin kısa olması, okul ortamına alışması için önemlidir. Ortaokuldan gelen lise 9. sınıf öğrencileri ortaöğretim disiplin ve ders geçme yönetmeliğinin bilincinde değildir. Okul müdürü meslek lisesine puanı düşük olan öğrencilerin geldiğini ve bu öğrencilerin uyum problemi yaşadıklarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Uyum problemi yaşıyorlar. Ortaöğretim disiplin yönetmeliği ile ilkökul disiplin yönetmeliği farklı. Çocuk buraya geldiğinde devamsızlıktan kalmayacağını, disiplin cezası almayacağını düşünüyor ama kalıyor. Meslek liselerine en düşük ortalama puanlı çocuklar geliyor. Bunlar geldikleri okullarda zaten uyum sorunu yaşayan öğrenciler” (Okul müdürü)

Meslek lisesi öğrencilerinin 9. sınıfta uyum problemi yaşadıklarını ve bunda temel belirleyici olan etkenin akademik başarı düşüklüğü olduğunu müdür yardımcısı 1 şu şekilde ifade etmektedir:

“Uyum problemi yaşıyorlar çünkü ortaokuldaki davranışları burada da devam ettirmek istiyorlar. Meslek lisesi olması da önemli; artık bir yere yerleşememiş öğrenciler geliyor. Eleğin altında kalmış, davranış problemleri olan” (Müdür yardımcısı 1)

9. sınıfların uyum problemi yaşadıklarını, fakat bu durumda okulun meslek lisesi olmasının temel bir etken olmadığını, ders sayısı ve akademik başarısızlığın etken olduğunu rehber öğretmen şu şekilde ifade etmektedir:

“9. sınıflar yoğun bir şekilde yaşıyorlar uyum problemini. Bence meslek lisesi olması doğrudan etkili değil. Ortaokuldaki esneklik bu durumda etkili oluyor. Bu nedenle 9. sınıfta tekrara kalan öğrenci çok fazla. Çocuk üç ay önce ortaokulda üç ay sonra lisede; bu duruma uyum sağlayamıyor. Ders sayısı fazlaşıyor, 15 tane ders görmeye başlıyor” (Rehber öğretmen)

Okul türüne bağlı olarak bir uyum problemi farklılaşmasının olmadığını sadece ortaokuldan liseye başlamanın getirdiği bir uyum süreci yaşandığını müdür yardımcısı 2 şu şekilde ifade etmektedir:

“Ortaokuldan liseye geçişle birlikte uyum sorunu ortaya çıkıyor ama çok büyük bir problem yok. Problemin meslek lisesi olmasıyla alakalı olduğunu düşünmüyorum. İllaki bir fen lisesine giden öğrenci kendisine çeki düzen vermiş bir öğrencidir. Bize gelen öğrenci hareketli ve başarıları düşük olan öğrenciler. Düşük puanla öğrenci alan Anadolu Lisesi ile bizim aramızda bir fark olduğunu zannetmiyorum” (Müdür yardımcısı 2)

Meslek lisesine gelen 9. sınıf öğrencilerinin akademik başarısızlığa bağlı olarak ve alan tercih edemediklerinden uyum sorunu yaşadıklarını müdür yardımcısı 3 şu şekilde ifade etmektedir:

“Çok fazla uyum problemi yaşıyorlar. İlk iki üç ay çok fazla. Ortaokulda kalma problemi yoktur. Ama burada kalma var. Bize gelen çocuk kapasitesi düşük olduğundan alan tercih etmek isterler. 9. sınıfta alan tercihi olmadığından okulda problem yaşarlar” (Müdür yardımcısı 3)

Meslek lisesi olmasının uyum sorunu yaşamakta temel bir etken olmadığını, ortaokuldan gelen öğrencilerin lise ders geçme ve disiplin yönetmeliğini bilmediklerinden bir uyum problemi yaşadıklarını müdür yardımcısı 4 şu şekilde ifade etmektedir:

“Uyum problemi yaşıyorlar. Çok kısa sürede devamsızlıklarını dolduruyorlar. Meslek lisesi olması belirleyici değil, diğer liselerde de aynı problem var. Ortaokulda kalmak yok, burada kalmayız diye düşünüyorlar” (Müdür yardımcısı 4)

Meslek lisesi 9. Sınıf öğrencilerin yoğun bir şekilde uyum problemi yaşadıklarını ve öğrencilerin akademik başarılarının düşük olması uyum problemini arttırdığını Müdür Yardımcısı 5 şu şekilde ifade etmektedir:

“Çok fazla uyum problemi yaşıyorlar. İlk günden ağlayanlar bile oluyor. 3 gün oryantasyon yapıyoruz. Meslek lisesi olması uyum problemlerini arttırıyor. Zaten bize 253 puanla öğrenci geliyor, elenenler buraya geliyor” (Müdür yardımcısı 5)

Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine TEOG taban puanı düşük olan öğrenciler gelmektedir. Aynı zamanda ailevi problem yaşayan öğrencilerin akademik başarıları da düşük olmaktadır. Ortaokuldan, liseye geçen öğrenci gerekli olan yönlendirmeyi 8. sınıfın sonunda almaması da uyum sorunlarını arttırmaktadır.

Uyum Problemi Yansımaları

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin uyum problemleri yansımaları teması “Madde Bağımlılığı (Sigara)”, “Dışsal Davranış Problemleri (Zorbalık, Saldırganlık ve Kötü Söz)”, “Devamsızlık”, “Dersin Huzurunu Bozma” olmak üzere dört koda ayrılmıştır.

Tablo 3: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. Sınıf öğrencilerinin uyum problemleri yansımaları

Tema	Kodlar	Görüş Bildiren	f
Uyum Probleminin Davranışa Yansımaları	Madde Bağımlılığı (Sigara)	Okul Müdürü	1
	Dışsal Davranış Problemleri (Zorbalık, Saldırganlık ve Kötü Söz)	Okul Müdürü	7
		Müdür Yardımcısı 1	
		Rehber Öğretmen	
		Müdür Yardımcısı 2	
		Müdür Yardımcısı 3	
Devamsızlık	Müdür Yardımcısı 4	2	
	Müdür Yardımcısı 5		
Dersin Huzurunu Bozma	Rehber Öğretmen	2	
	Müdür Yardımcısı 5		

Uyum problemi yaşayan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinde yansımalar; sigara kullanmak, akran zorbalığı, kötü söz söylemek, dersin işlenişini engellemek vb. ortaya çıkabilir. Okul müdürü uyum problemi yaşayan 9. sınıf öğrencilerinin bu problemleri okulda öğrenmediklerini ve dışarıdan getirdiklerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Sigara, akran zorbalığı vb. Bu çocuklar davranışları okulda öğrenmiyor. Çocuk sigaraya burada başlamıyor. Sınıf tekrarı en çok 9. sınıflarda oluyor. Akademik olarak başarısız olunca çocuğun davranışları da kötüleşiyor” (Okul müdürü)

Aile problemlerinin okul ortamında uyum problemine dönüştüğünü, kavga etme ve kötü söz söyleme davranışlarının en sık karşılaşılan uyum problemi yansımaları olduğunu müdür yardımcısı 1 şu şekilde ifade etmektedir:

“Genelde kavga etme eğiliminde olan öğrenciler. En ufak bir şeyde kavga etme. Özellikle kız öğrenciler kötü söz söylüyor. Parçalanmış aile çocukları bizde çok fazla, burada çocuğun artık bir şeyi kalmamış. Çocuk varlığını bu şekilde ifade etmeye çalışıyor. Kavga etmek ve kötü söz söylemek eğiliminde olan öğrenciler var. Ama öğretmenlere karşı saygısız değil” (Müdür yardımcısı 1)

Uyum problemi olarak en sık, devamsızlık, dersin huzurunu bozma ve kötü söz söyleme davranışlarının görüldüğünü rehber öğretmen şu şekilde ifade etmektedir:

“Devamsızlık, dersin işlenişini bozma en çok görülen problemler. Onun dışında kötü söz söyleme ve argo konuşma var. Tabi bu konuşma tarzları sadece 9. sınıflara has değil” (Rehber öğretmen)

9. sınıf öğrencilerinde görülen uyumsal davranış problemlerinin çevreden öğrenilmiş olarak geldiğini müdür yardımcısı 2 şu şekilde ifade etmektedir:

“Yaramazlıkları var, ama bu durum 9. sınıfa has bir problem değil. Bu çocuk ortaokulda da böyleydi. Kötü söz söylemeyi alışkanlık haline getirmiş adam her yerde kötü söz söyler” (Müdür yardımcısı 2)

9. sınıfta kültür derslerini (matematik, fizik, edebiyat vb.) anlamakta zorluk çeken öğrencilerin uyum problemi yaşadıklarını müdür yardımcısı 3 şu şekilde ifade etmektedir:

“Arkadaşlarıyla ilişkileri bozuk. Ama arkadaşlarıyla ilişkilerinin bozuk olması bizim problemimiz değil. Kötü söz söylemek var, kavga etmek var. Kavga dediğim genellikle sözlü münakaşa şeklinde. Dersin işlenişini engeller çünkü öğrenci, matematiği, fiziği, biyolojiyi bilmez ve dersin işlenişini bozar” (Müdür yardımcısı 3)

Uyum sorunu yaşayan öğrencilerin argo sözler söylediklerini ve 9. sınıf ders yükünün ağır olmasından dolayı öğrencilerin derse olan ilgisinin kaybolduğunu müdür yardımcısı 4 şu şekilde ifade etmektedir:

“Meslek lisesinde argo konuşanlar, kötü söz söyleyenler var. Tabi istisnalarda var. Ders sayısının çok fazla olması uyum problemlerini artırıyor. Öğrenciler derslerin isimlerini sayamıyorlar. 9. sınıflar 40 saat ders görüyorlar. 16 farklı dersleri var. Derse ilgi olamayınca dersin işlenişine ilgili problemler ortaya çıkıyor” (Müdür yardımcısı 4)

Uyum sorunu yaşayan 9. sınıf öğrencilerinin devamsızlık yaptıklarını, arkadaşlarıyla ilişkilerinde problem yaşadıklarını ve dersin işlenişini engelleme davranışı sergilediklerini müdür yardımcısı 5 şu şekilde ifade etmektedir:

“Gelmek istemiyorlar, devamsızlık yapıyorlar. Öğretmenleri ve akranları ile anlaşamıyorlar, sınıf değiştirmek istiyorlar. Bazen kavga ediyorlar. Kötü söz söyleme oluyor. Dersin işlenişini bozuyorlar. Ama yaptıkları hareketin yanlış olduğunu bilmiyorlar” (Müdür yardımcısı 5)

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıfına başlayan öğrenciler, çevreden edindikleri olumsuz davranışları okula taşımaktadırlar. Sigara içmek kötü söz söylemek bu davranışlardan sadece bazılarıdır. 9. sınıfta ders sayısının fazla olması (40 saat) öğrencilerin uyum sağlamasını zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda bu öğrencilere ortaokul 8. sınıfta lise ders geçme ve disiplin yönetmeliği hakkında yeterli bilgi aktarılmamış olması uyum sorunlarını artırmaktadır.

Alan Seçimi ve Uyum Probleminin Ortadan Kalkması

Mesleki ve Teknik Eğitimde Alan Seçmek teması “Alan Seçmek Uyum Problemini Ortadan Kaldırır”, “Alan Seçmek Uyum Problemini Kısmen Ortadan Kaldırır” olmak üzere iki koda ayrılmıştır.

Tablo 4: Alan Seçimi ve Uyum Probleminin Ortadan Kalkması Teması

Tema	Kodlar	Görüş Bildiren	f
Mesleki ve Teknik Eğitimde Alan Seçmek	Alan Seçmek Uyum Problemini Ortadan Kaldırır	Müdür Yardımcısı 1 Müdür Yardımcısı 3 Müdür Yardımcısı 5	3
	Alan Seçmek Uyum Problemini Kısmen Ortadan Kaldırır	Okul Müdürü Rehber Öğretmen Müdür Yardımcısı 2 Müdür Yardımcısı 4	4

9. sınıfı tamamlayan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencisi 10. sınıfta alan seçmekte ve atölyeye girmektedir. Aynı zamanda alan seçebilmenin bir aşama olduğunu bu aşamayı geçemeyen öğrencilerin elendiğini okul müdürü şu şekilde ifade etmektedir:

“Uyum problemini ortadan kaldırmakta % 100 başarılı olduğumuz söylenemez. Zaten uyum sorununu çözemeyen örgün eğitim dışına çıkıyor. Uyum sorununu çözen 10. sınıfa gidiyor. Aynı zamanda alan seçebilen çocuklar seçilmiş oluyor, alana geçemeyen eleniyor” (Okul müdürü)

10. sınıfta alan seçiminin uyum problemini ortadan kaldırmak için önemli bir aşama olduğunu müdür yardımcısı 1 şu şekilde ifade etmektedir:

“10. Sınıftan sonra çok fazla uyum problemi kalmıyor. Daha çok 9. sınıfta oluyor. Bu durumda 9. sınıfta meslek dersi olmaması önemli bir etken. Alan seçiminden sonra uyum problemi kalkıyor. Tamamen kalkmıyor ama büyük oranda kalkıyor” (Müdür yardımcısı 1)

Uyum sürecinde bireysel farklılıklara rağmen, 9. sınıf sonunda öğrencilerin bazı gerçeklerin farkına vardığını rehber öğretmen şu şekilde ifade etmektedir:

“Bireysel farklılıklar ön planda oluyor. Bazı öğrenciler oryantasyon çalışmasında uyum sağlıyor. Bazıları devamsızlığa, kötü söz söylemeye devam ediyor. Ama 9. sınıfın sonunda mutlaka bir aydınlanma oluyor. Akademik başarısı olmayan öğrencilerin velilerini çağırıyoruz, açık liseye yönlendiriyoruz. Bölümün mutlaka ağırlığı oluyor. Çünkü bölüm öğretmenleri öğrencilerin çeki düzene girmelerini sağlıyor” (Rehber öğretmen)

10. sınıfta alan seçmek ile çocuğun sakinleştiğini ve okula uyum sağladığını, meslek liselerindeki 9. sınıf kültür derslerini başaramayan öğrencilerin uyum sorunu yaşadıklarını müdür yardımcısı 2 şu şekilde ifade etmektedir:

“Tamamen değil, 9. sınıfta 2. dönem ortadan kalkar. Alanla tanıştığında çocuk durulur. Biz ısrarla meslek liselerinde alanın direkt başlamasını istiyoruz. Hazırlık sınıfı çocuklarda bir boşluğa sebebiyet veriyor. Tamamen sebep değil ama önemli bir neden. Ama mesele ailede bütün problem ailede” (Müdür yardımcısı 2)

10. sınıfa gelen çocuğun alan seçtiğini, atölyeye girdiğini ve uyum problemlerinin yavaş yavaş ortadan kaybolduğunu müdür yardımcısı 3 şu şekilde ifade etmektedir:

“Uyum problemi 10. sınıfa gelince yavaş yavaş kalkar. Bizde atölye disiplinini alan çocuk durulur. Çocuk artık ben teknik alanda olacağım diye kendisine çeki düzen verir” (Müdür yardımcısı 3)

Müdür yardımcısı 4, 10. sınıfa geçen çocuğun alan seçmesine rağmen uyum problemi yaşayabildiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“% 90’ında uyum problemi 10 sınıfta kalkıyor. Ama 10. sınıfta da kalma olayı var. Çünkü alanlarda da sıkıntı yaşamaya başlıyorlar. Alanlar bizde başarı sıralamasına göredir. Alan seçmek davranış problemlerini ortadan kaldırır. Çünkü alan öğretmenlerinin otoriteleri daha iyidir” (Müdür yardımcısı 4)

Sınıf büyüdükçe uyum probleminin azaldığını ve mesleği severek yapan öğrencilerin uyum sağladıklarını müdür yardımcısı 5 şu şekilde ifade etmektedir:

“Uyum problemi bizde 10. sınıftan itibaren kalkmaya başlıyor. 10. sınıfta özgüvenleri geliyor. En çok 11 ve 12. sınıfta rahat ediyorlar. Atölye ortamı rahattır disiplinlidir. Ama mesleği sevmezse adaptasyon sorunu çeker. Ders kredisi önemlidir, ders kredisi 10 saat olunca daha disiplinli oluyorlar” (Müdür yardımcısı 5)

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde 10. sınıfa geçen öğrenciler alan seçmektedir. 9. sınıfın kültür derslerinden sonra mesleki eğitime başlayan öğrenciler okula daha çabuk uyum sağlamaktadır. Aynı zamanda Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki meslek dersi öğretmenlerinin okul kültürü ve iklimi konusunda daha fazla etkili oldukları görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Okula uyum problemleri ile ilgili yabancı ve yerli literatür taranmıştır. Srivasta ve Singha’nın (2017) Hindistan’da yaptıkları bir araştırmada; erkek ve kız öğrencilerin uyum sorunları bakımından farklılık gösterdikleri, Bengalce ve İngilizce öğrenim gören öğrenciler arasında farklılık olduğu, uyum probleminde en önemli faktörün yüksek ya da düşük akademik başarı olduğu sonucu bulunmuştur. Bu çalışmada da Srivasta ve Singha’nın çalışmalarıyla

benzer sonuçlar bulunmuştur. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerinin düşük akademik başarıları uyum problemine neden olmaktadır.

Ochoa, Lopez ve Emler'in (2007) İspanya'da uyum sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak, 11 ile 16 yaş arasındaki 1068 öğrenci ile yaptıkları bir araştırmada, aile ve okul çevresi ile uyum arasında bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda öğretmenlerle etkileşim kalitesi ile okula uyum arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Ekolojik yaklaşım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin uyum problemlerini çözmek için temel teorik yönelimdir. Bu çalışmada Ochoa, Lopez ve Emler'in çalışmalarıyla benzer sonuçlar bulunmuştur. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini kazanan öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri okula uyum sürelerini olumsuz etkilemektedir.

Emran-Özbulak ve Bulut-Serin'in (2010) yaptıkları bir araştırmaya göre: 9. sınıf öğrencilerinde, cinsiyete, babanın çalışma durumuna göre, somatizasyon vb. anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Öğrencilerin disiplin cezası ile ruhsal problemleri arasında bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerle, fen lisesinde öğrenim gören öğrenciler arasında depresyon, anksiyete vb. anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Emran-Özbulak ve Bulut-Serin'in yaptıkları araştırmada babanın çalışma durumu ile uyum problemleri arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmada da aile değişkeni okul seçiminden, öğrencinin akademik başarısına ve uyum sürecine önemli etkiler yaptığı sonucu bulunmuştur.

Çiçek-Sağlam ve Topçu'nun (2015) Zonguldak'ta 488 lise öğrencisi ile gerçekleştirdikleri bir çalışmaya göre: 9. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik programında bulunan ve uygulanan; mesleki ve kişisel rehberlik hizmetlerini kısmen etkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Anne babanın eğitim durumuna bağlı olarak öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlanma durumlarının farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada Çiçek-Sağlam ve Topçu'nun yaptıkları araştırma ile benzer sonuçlar bulunmuştur. Anne babanın eğitim seviyesi öğrencilerin sıralama sınavı sonuçlarını, sıralama sınavı öğrencilerin seçecekleri okulu etkilemektedir.

Kuş ve Karatekin'in (2009) Kırşehir ve Ankara'da yaptıkları bir araştırmaya göre: sınıf seviyesi ile okul kurallarını ihlal etme davranışı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet bağlamında, erkeklerin daha fazla kuralları ihlal ettiği sonucu bulunmuştur. Baba öğrenim düzeyi ile kuralları ihlal etme davranışı arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ankara'da öğrenim gören öğrencilerin Kırşehir'de öğrenim gören öğrencilere göre daha uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada da Kuş ve Karatekin'in yaptıkları araştırma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Anne baba eğitim seviyesi öğrencilerin okul seçiminden, eğitim başarısına, disiplin ve uyum problemlerine kadar önemli bir etkidir.

Çiçek-Sağlam ve Topçu (2015) yaptıkları araştırmada veli eğitim seviyesi ile okul rehberlik hizmetlerinden yararlanma durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu araştırmada, Çiçek-Sağlam ve Topçu (2015) yaptıkları araştırma ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Mesleki Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin, ortaokuldan liseye geçiş sürecinde orta öğretim disiplin yönetmeliği hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonucu bulunmuştur. 9. sınıf öğrencilerinin ortaokul son sınıfta, lise ders geçme ve disiplin yönetmeliği hakkında yeterli bilgi almadıkları görülmüştür.

Emran-Özbulak ve Bulut-Serin (2010) gerçekleştirdikleri araştırmada Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri arasında bir farklılık bulunmuştur. Bu araştırmada Emran-Özbulak ve Bulut-Serin'in (2010) gerçekleştirdikleri araştırmaya benzer şekilde uyum probleminde okul türleri arasında bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin TEOG taban puanları diğer lise türleri ile kıyaslandığında düşüktür. 9. sınıf Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri akademik başarısızlık yaşadıkları, bu akademik başarısızlığında okulda uyum probleminde neden olduğu sonucu bulunmuştur. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri 9. sınıfta haftada 40 saat ders almaktadır. Bu kadar yoğun bir ders programında zaten temeli zayıf olan öğrencilerin derslerdeki akademik başarısızlığı uyum problemleri göstermelerine neden olmaktadır.

Kuş ve Karatekin'in (2009) gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin disiplin problemi ile cinsiyet arasında bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde genellikle erkek öğrenciler davranış problemi göstermektedir. Bu bakımdan Kuş ve Karatekin'in (2009) gerçekleştirdikleri araştırma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencileri, uyum problemleri yaşamalarına bağlı olarak bazı davranış problemleri göstermektedir. Sigara bağımlılığı, dışsal davranış problemleri (zorbalık, saldırganlık vb.) devamsızlık, dersin huzurunu bozma vb. öğrencilerin sıklıkla gösterdikleri uyum problemlerinin davranışsal yansıması olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencileri, 10. sınıfa geçtiklerinde alan seçmektedirler. Alan seçimi uyum sürecinin tamamlanmasında en etkili faktördür. Alan seçebilen bir öğrenci uyum problemlerini ya tamamen, ya da kısmen ortadan kaldırmaktadır. 9. sınıfın ara bir sınıf olması, kültür derslerinin (Matematik, Kimya, Türk Dili Edebiyatı vb.) yoğun bir şekilde verilmesi, öğrencinin devamsızlık yapmasına ve okuldan soğumasına neden olmaktadır. Derinlemesine görüşme yapılan okul idarecileri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini kazanan öğrencilerin 9. sınıftan itibaren alana gitmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin problemlerinin önemli bir bölümü ortaokuldan kaynaklanmaktadır. Ortaokul 8. sınıfta gerekli rehberliği ve yönlendirmeyi alamayan öğrenciler lise hayatına başladıklarında uyum sorunu yaşamaktadır. Ortaokul 8. sınıf öğrencileri, lise ders geçme ve disiplin yönetmeliği hakkında bilgi sahibi olmadan ortaöğrenime yönelmektedir. 8. sınıf öğrencilerinin uyum eğitimine alınmaları ve ortaöğrenim hakkında hazırlık yapmaları için rehber öğretmenlere ve okul sosyal hizmet uzmanlarına önemli görevler düşmektedir.

Kaynaklar

- Aydın, A. (2014). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim*. Ankara: Pegem Akademi
- Binbaşıoğlu, C. (1995). *Okullarda öğretim sorunları*. Ankara: Eğit-Der Yayınları.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Çiçek-Sağlam, A. ve Topçu, Ç. (2015). 9. sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 171-210.
- Dağ, A. (2017). *Okul sosyal hizmeti*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Aile ve Toplum*, 3(9), 45-53.
- Danış, M. Z. ve Şahbikan, İ. (2014). Suça sürüklenmiş çocukların yeniden toplumsallaşma sürecinde ve insan hakları bağlamında sosyal hizmet yaklaşımlarının yeri ve önemi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(18), 627-651.
- Emran-Özbulak, B. ve Bulut-Serin, N. (2010). *9. sınıf öğrencilerinin ruhsal sorunları yaşama düzeyleri*. 19. Eğitim Bilim Kurultayında Sunulmuştur. 16-18 Eylül Kıbrıs.
- Ergin, A. (2014). *Eğitimde etkili iletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kearney, C. A. (2016). *Managing school absenteeism at multiple tiers*. New York: Oxford University Press.
- Kuş, Z. Karatekin, K. (2009). Öğrencilerin okul ortamında kurallara uygun davranma yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 183-196.
- Gençlerde Uyum Problemleri. (2011). Millî Eğitim Bakanlığı aile ve tüketici hizmetleri. Ankara.
- Ochoa, M. G., Lopez, E. E. ve Emler, N. P. (2007). Adjustment problems in the family and school contexts, attitude towards authority, and violent behavior at school in adolescence *adolescence*, 42, 779-794.
- Özbesler, C. Duyan, V. (2009). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 17-25.
- Özmete, E. (2010). Sosyal hizmette sürdürülebilir kalkınma anlayışı: kavramsal analiz. *Aile ve Toplum*, 6(22), 79-90.
- Pardeck, J. (2015). An ecological approach for social work practice. *The Journal of Sociology and Social Welfare*. 15(2), 133-142.
- Selçuk, Z. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Siporin, M. (1980). Ecological systems theory in social work. *The Journal of Social and Social Welfare*, 7(4), 507-532.
- Srivasta, S. P. Singha, P. (2017). Adjustment problems of high and low academic achievers. *International Journal of Advanced Education and Research*, 2(4),175 - 181.
- Teater, B. (2015). *Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri: uygulama için bir giriş* (Çev. Seda Attepe Özden ve Burcu Yakut Çakar). Ankara: Nika Yayınevi.
- Tejparkhiji, T. S. (2006). *Self liberation from fear, worry and anger*. India: Tej Gyan Foundation.
- Vural, B. (2004). *Öğrenci başarısı için aile-okul birlikteliği*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal Hizmete Giriş* (Ed. Durdu Baran Çiftçi). Ankara: Nika Yayınevi.

Extended Abstract

The research has aimed to reveal the factors that make the process of adaptation of 9th grade students of Vocational and Technical Anatolian High School difficult. 9th grade students of Vocational and Technical Anatolian High School follow a 40-hour curriculum predominated by culture lessons. These students have difficulties in adapting to the school as they do not come from middle school with good basic knowledge as education. At the same time, depending on the negative factors in the school's culture and climate, problems such as school absenteeism and school drop-out also arise. It was observed that the problem of adaptation disappeared with the field selection of the students going to 10th grade.

With 12-year compulsory education, students coming from different social and cultural environments receive education under the same school roof. The students with lower academic achievement in the placement exam for transition to high school may exhibit internal, external and social behavior problems depending on the culture and climate of the school they attend. School social workers are those who work in school social services and are involved in behavioral problems of students. School adaptation problems are most clearly seen in school absenteeism rates. School social workers are professionals who tackle absenteeism problems. The problem of adaptation may also lead to disciplinary problems. School social workers perform interventions with an ecological theoretical perspective in favor of the student to overcome disciplinary problems.

In the research process, an in-depth interview form consisting of 3 chapters was used to reveal the causes of adaptation problems of 9th grade students at Vocational and Technical Anatolian High School. The data obtained from the participants were divided into themes and codes, and analyzed with a descriptive analysis method. This qualitative research designed in a phenomenological pattern was conducted at 3 different Vocational and Technical Anatolian High Schools with 1 school principal, 5 deputy principals and 1 school counselor by using a purposeful sampling method.

Cicek-Saglam and Topcu (2015) found a significant difference between parental education level and use of school counselling services. In this research, similar results were obtained with the research conducted by Cicek-Saglam and Topcu (2015). It was found that 9th grade students of Vocational Technical Anatolian High School did not have any knowledge about disciplinary code of secondary education during the transition process from middle school to high school.

Emran-Özbulak and Bulut-Serin (2010) found a significant difference between Anatolian High Schools and Science High Schools in terms of problems experienced by the students. Similar to the research conducted by Emran-Özbulak and Bulut-Serin (2010), this research found that there was a difference between school types in terms of adaptation problems. TEOG (Transition from Primary to Secondary Education) base scores of Vocational and Technical Anatolian High Schools are low when compared to other high school types. It was found that 9th grade students of Vocational and Technical Anatolian High School had experienced an academic failure, which resulted in adaptation problems at school. The students of Vocational and Technical Anatolian High School take 40 hours of courses per week at 9th grade. In such an intensive curriculum, the academic failure of students, who as a matter of fact have a weak basic education, causes them to show adaptation problems.

Kus and Karatekin (2009) found that there was a relationship between the students' discipline problem and the gender. In Vocational and Technical Anatolian High Schools, usually male pupils show behavioral problems. In this respect, similar results were obtained with the research conducted by Kus and Karatekin (2009). According to the results of the research, 9th grade students of Vocational and Technical Anatolian High School show some behavioral problems depending on whether they have adaptation problems or not. It was found that smoking addiction, external behavioral problems (bullying, aggression, etc.), absenteeism, disturbing the lesson and so on were behavioral reflections of the adaptation problems that students often showed.

According to the results of the research, 9th grade students of Vocational and Technical Anatolian High School choose their [education] field when they reach 10th grade. Field selection is the most effective factor in completing the process of adaptation. A student, who can choose a field, abolishes adaptation problems either completely or partially. The fact that grade 9 is an intermediate grade and that culture lessons (Mathematics, Chemistry, Turkish Language, and Literature etc.) are given intensively causes the student to skip the school and take a dislike to it. School directors with whom in-depth interviews were conducted stated that students who acquired Vocational and Technical Anatolian High School should continue with field selection from the 9th grade.

8th grade students of middle school proceed to secondary education without having any knowledge about high school class passing and disciplinary regulation. Guidance counselors and school social workers bear important responsibilities for the compliance training of 8th grade students and their preparation to secondary education.